

شهری بۆکان هیچکام له لایه نه کانی کیشه که ی نه گه یانده سه رکه وتن. مالیکه کان هیرشه که یان ده ست پیکرد و نه وه هیرشه بریاری ته وان و ریکه ستنه که یانی نیشاندا. مالیکه کان شاری بۆکانیان به ناوه ندی ریه ری وهرزیره کان داده نا و حه ره که تی خویان له بۆکان به شکستیک بۆ وهرزیران و ده ستپیک کۆتایی هاتن به راپه رینی وهرزیره کان ده زانی به لام ته و شه ره هه رچه ند حکوومه ت ده خاله تی کرد و تیکۆشه رانی جوولانه وه ی وهرزیره کان ده ست به سه رکران، به سه رکه وتنیکه دره وشاوه ی خاوه ملکه کان نا ژمیردی به لام نیشانه یه کی گۆرانی خاوه ن ملکه کان له ده ست له سه رده ست دانان بوو و پاشه کسه بوو بۆ هیرشکردن. ههروه ها نیشانیدا که خاوه ملکه کان به رنامه ی ریفۆرمی زه وی و زاری دوکتور موسه دیقیا ن خستۆته ژیر پ و ده وله تی موسه دیق نه ته نیا له داخوازی وهرزیران بۆ دابه شکردنی زه مین پشتیوانی نه کرد به لکوو توانای ته وی نه بوو قانونی بیست ده رسه دیش به رتیه به ری. هاوکاری ته رته ش و مالیکه کان بۆ وهرزیره کان روون بۆوه به وحاله ش ته وه به مانای شکستی کامیلی وهرزیرانیش نه بوو چونکه له لادی وهرزیران به ربه ره کانیا ن نیشاندا . کونسوولی ته مریکا له ته وریز له لیکدانه وه ی بارودۆخه که دا ده نووسی:

هه رچه ند به شدار بووانی رووداوه که ی بیستو دووی ته سفه ند زۆر زوو دامرکیندران و هیمینیکه ته وتۆ به هاتی کومیسوینی لیکۆلینه وه ی ده وله تی بالی به سه ر بۆکاندا کیشا دیسانیش نا ئارامی له هیندیک ئاواپی نزیك سه ربه ه لدا . له ئاواپی ناوچه ی فه یزوللا به گی (ئالبلاغ) ژماره یه ک له وهرزیرانی تووره که ژوماره یان ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ که س بوو خویان هاویشته مالی خاوه ن ملکه وه و سئ کۆری ته ویان رفاند و ماله که یان تالانکرد . هیزیکه چه کداری دیبوکریه کان به وه خت له بۆکانه وه خویان گه یاندی و ته و سئ کۆریه یان نه جاتدا به لام ماله که به ته واوی تالان کرابوو. کومیسوینی لیکۆلینه وه ی ده وله تی کاتیک له ئاواپیه کی دیکه ی فه یزوللا به گی خه ریکه بازید بوون تووشی هه ره شه ی ته و وهرزیرانه بوون که خوازیاری دابه شکردنی زه وی بوون . نا ئارامی تازه له ئاواپیه کانی دیبوکریه کان (داشبه ند، عه مبار و وشته په) روویداوه . ده کوتری سه روکه کانی دیبوکری له و ناوچه یه نیگه رانی زیادکردنی هه ستی دژه مالیکه کانن له نیو خه لکه که دا.

هه رچه ند له بۆکان گه یشتوونه چاه سه ریزیکه کاتی به وحاله ش یه ک له سه رچاوه کانی زانیاری کونسوولگه ری ده ئی : ناوچه که وه ک ئوردووگایه کی چه کدار وایه . چوونه سه ری یه گجار زۆری فرۆشی چه ک وانیشانددا که ناوچه که ته ناھیه کی وای تیدا نییه . زه خیره یه کی بچووک له و جۆره چه کانه ئیستاش بۆ ته و وهرزیرانه ی دژی ره ئیسه کانی خویان ، ده ست ده که وی. هاوکات ده گه ل ته وه ره ئیسه کانیش به په له هه ر چه کیکه دیتوو یانه کریوانه . چه کی دیبوکریه کان پینسه د تفه نگ و ئی گه ورک سیسه د تفه نگ به راورد ده کری . مه علوم نییه فه یزوللا به گی له ته نگانه دا چ بریاریک ده دن . ده پی ئامازه به وه بکری بوونی نزیك هه زار تفه نگ به ده ست عه شایری بۆکانه وه ، ته رته ش ته نیا نزیك به په نجا ئیجازه ی سادر کردی. هۆی هه لپژاردنی ئاواپی ئالبلاغ بۆ هیرش بردنه سه ر مالیکه کان ته وه بوو که ژماره یه کی زۆر له و خاوه ن ملکانه ی وهرزیره کان له گونده کان ده ریانکردبوون له و ئاواپیه کۆ ببوونه وه. ته وئاواپیه ش له هه شت کیلۆمیتری بۆکانه ، چوارسه دونه وه د که سی لیده ژی و به ئاواپیه کی گه وره ی ناوچه به حیساب دی.

کونسوولگه ری ته مریکا راپۆرتی ۲۴ ی ته سفه ندی ۱۳۳۱ ی سه باره ت به شه ری بۆکان بۆ واشینگتۆن نارد و لیکدانه وه ی ته و روژنامه یه ی که کیشه ی به ینی مالیک و وهرزیری له سه ر قانونی بیست له سه د بووه به ربه رچ دا بۆوه و ته و کیشه ی به ئاکامی ته حریکاتیک زانیبوو که دابه شکردنی دووباره ی زه وی له به ینی وهرزیره کاندا هه لی ئایساندوو. به گویره ی ئاخیرین راپۆرته کان که روژی بیست و نۆی مانگی ته سفه ند گویشتبوو کونسوولگه ری ، ناوچه که ئارام به لام دووبه ره کیه کان هه رماون. ناوچه که به گویره ی راپۆرتی یه ک له سه رچاوه کانی هه والی کونسوولگه ری وه ک ئوردووگایه کی چه کدار وایه و ده ئی چه خماغه ی پیکدادانه کانی بۆکان له لایه ن چه ندکه سیکه که ته حریکاتیان ده کرد (حاجی قاسم و عبدالله ایرانی) لیدرا که وه کوو حزب کرده و یان نیشان دا بوو و که ریم سه نجابی ، نوینه ری مه جلیسی شوورای میللیان به پشتیوانی خویان ده زانی. مالیکه کان شیلگیرانه خه ریکه چه کدار کردنی خویان بوون و قیمه تی چه ک سه دله سه د چۆته سه ری خودی بۆکان ئارامه به لام چاوه ری ده کری دووباره کیشه بیته وه گۆری.

کونسوول ئیشاره ده ک له ئاخه ره کانی مانگی فیوریه حاجی قاسم نامه یه کی سه نجابی بۆ ئوستاندارله تارانوه هیناوه و له و نامه یه دا داواکراوه ئوستاندار له ته شکیلی حزبی ئیراندا یاریده ی حاجی قاسم بکا. ههروه ها ئیشاره کراوه حاجی قاسم و عه ولآ ئیرانی هیندیک مه دره کیان سه باره ت به حیمایه ت کردنی حزبی ئیران له خویان پێشانی ره ئیسی پۆلیسی بۆکان

(وارطانیان) داوه. ههروهه حاجی قاسم چهندجار سهفهری تارانی کردووه و ئیدیکا دهکا لهو سهفهرا نه دا راوژی دهگه ل کهریمی سهنجایی و دوکتور موکری کردووه. به گوپرهی گوزاریشی کونسوول مه بهستی دوکتور سهنجایی له پشتیوانی کردن لهو حزبه ههچی بووی، ئەو حزبه له بۆکان پربووه لهو کهسانه ی شیلگیرا نه داخواری ئیسلاحتی ئه زریبان ههیه. دابهشکردنی دووباره ی زهوی، بووه هۆی توندوتیژی و له چهک که لک وهرگیرا و سه رهپای کونترۆل له لایه ن خاوه ن زهویه کانه وه، هیندیك چه کی قاجاغ که وته دهست نارازیه کانه وه. ئەو راپۆرته ههروهه باسی بلاو بوونه وه ی ئیعلامیه یه کی حزبی دیموکراتی کوردستان، چه ند رۆژ بهر له رووداوه که ی بۆکان دهکا. تیمسار به هارمه ست لهو مانگه دا له فه رماندهری لهشکری چواری ورعی گونزرایه وه و چهیده رقولی بیگلهری جیگای گرته وه و کونسوول ئەوه به نیشانه یه کی روونی دابه زینی چه یسییه تی ئه رته ش له کوردستان ده زانی.

کونسوول له لیکدانه وه ی خۆی له سه ر رووداوه کانی بۆکان هیوا ده رده پری مالیکه کان بتوان هه روا وه زعه که کونترۆل بکه ن. کونسوول ئیشاره ی کرد به ره ره کانی به ینی خاوه ن ملک و وه رزیکه له شوینه کانی دیکه ی ئازه ریاچان روویدا وه له کوردستانیش په ره ی گرتووه. توو په ی خه لکی کورد گه یه وته ئەوه په ری خۆی و له وانه بووه کیشه ی گه وره تری لی بکه وتیه وه. ئەو ههروهه به له بهرچاوگرتی ئەوه ی پشتیوانی حکومه ت له حزبی ئیران به ته وای به قازانجی حزبی تووده بوو سه باره ت به رۆلی سهنجایی ئەو پرسیا ره به رز ده کاته وه که ئایا سهنجایی ئەو پشتیوانیه ی له حاجی قاسمی دهکا به نوینه رایه تی سه رۆک وه زیران ده یکا یاننا؟ ههروهه ئیشاره دهکا ئەگه ر سهنجایی له ئیحتمالی نفوزکردنی کومونیه ته کان و کونترۆلیان به سه ر حزیدا ئاگادار بووه و به عه مد ئەو کاره ی کردووه، له وانه یه له داها تووشدا کاری دیکه ی له وشپویه ئەنجام بدا.

له ئاخری راپۆرته که دا کونسوول باسی ئەو ته حریکاته ی نیو عه شیره ته کان دهکا. بانگه یشتی عه شیره ته کان له لایه ن عێراقیه کانه وه و ئەو باسه ی گۆیا بریتانیا دهستی لهو کاره دا هه یه. ئەما کونسوول پێشی وایه نه بریتانیا و نه هیه چ ولاتیکی دیکه غه یری شوو ره وی ده ستیان لهو رووداوانه دا نییه.

رۆژنامه ی ئیتلاعات له یازده ی فهروه ردینی ۱۳۳۲ دا نووسی:

مه باباد. به هۆی ئەو ته حریکاته ی لهو دوایانه دا له نیو وه رزیکه کاند ده کری کیشه یه ک به ینی ئەوان و خاوه ن ملک کان دروست بووه که هه ر رۆزه ی پیکدادان له نیویاندا دیته ئاراهه. وهک نمونه له ئاوی گۆل ره عیتته کان خه ریک بوون ژنی مالیکه که بخه نه چۆمیه وه و ئەوه بۆته هۆی پیکدادان. هه مووی ئەوانه ش له حائیکدایه گونده کانی ناوچه که وهک ئوردو وگای چه کدار ده چی.

هیمنی نیسی فهروه ردین و ئوردیه هینشی ۱۳۳۲ ی شه میسی

ئهنجومه نی وه زیران له جه له سه ی چه فده ی فهروه ردیندا بریاریدا کاروباری عه شایری له هه موو ولاندا له وه زا ره تی دیفاع وه رگی رته وه و بدری به وه زا ره تی کیشوهر. نه زه ری سه فاره تی ئەمریکا ئەوه بوو ئەو کاره به مه بهستی کۆبوونه وه ی ده سه لات له حکومه تی موسه دیق دایه. چونکه ئه رته ش به هیزترین قودره تی لایه نگری شا بوو، که مکردنه وه ی ده سه لاتی ئه رته ش گورزیکی قورس بوو که له شا ده درا. سه ره هه نگ موزه فه ری که له کیشه ی وه رزیر و خاوه ن ملکدا خۆی تیه وردابوو گوئیستانه وه بۆ تاران و سه ره هه نگ عه لی ئەکبه ر زه رغام ها ته جیگای. سه رۆکه کانی کورد باس و ته فسیرتیکی زۆریان له سه ر گوئیستانه وه ی کاروباری عه شایر له وه زا ره تی جه نگه وه بۆ وه زا ره تی کیشوهر نه کردووه به لام ئەو کاره وهک مانۆرکی ئاشکرا بۆ که مکردنه وه ی پشتیوانی کورده کان له شا ته عبیر ده که ن. به و حاله ش زۆر له سه روکه کان عه قیده یان وابوو ئەو کاره له داها تووی نزیکا کارکردیکی وای نای.